

HALÁSZ GÁBOR—
DR. PAPP TIVADAR

ERDŐTERVEZÉS — ERDŐFELÜGYELET

„A bölcsesség képesség arra, hogy előre lássuk a jelenlegi cselekvés távlati következményeit, a rövidtávú hasznot feláldozzuk a hosszú távú előnyökért, irányítsuk az irányíthatót, és ne pazaroljunk energiát arra, amit nem lehet irányítani.”

(Russel L. Ackoff)

Az erdőtervezés és az erdőfelügyelet kapcsolatáról nem lehet anélkül szólni, hogy ne körvonaloznánk az erdőrendezés fogalmát, feladatát. Az erdőrendezés — röviden fogalmazva — szabályozás, az erdőgazdálkodás szabályozása. Mivel az erdő hosszú életű egyik, másik társulása — ha értően nyúlunk hozzá — örökéletű, ezért az erdészembernek minden cselekedetét az erdőben, az erdőért úgy kell végeznie, hogy annak távlati következményeit mindig előre lássa.

Az erdőrendezésnek azt a társadalmi érdekeket szolgáló, az ország összes erdeit érintő gazdálkodási tevékenységet kell szabályozni, amelynek feladata az erdők fenntartása, fejlesztése és sokoldalú optimális használata, a társadalomnak — az erdőtörvényben megfogalmazott — termékekkel és szolgáltatásokkal történő tartamos ellátása érdekében. Ez a szabályozás az erdőtervben fogalmazódik meg és a benne szereplő előírások végrehajtásával valósul meg.

Az erdőrendezésnek — ehhez igazodva — három fő feladatát különíthetjük el:

- Az erdőgazdálkodás körülményeinek meghatározása. Ezen belül az erdő, az erdőgazdálkodás múltjának felkutatása; a múltbeli gazdálkodás hatásának vizsgálata az erdő jelenlegi állapotának kialakulására; a termőhely feltárása, fatermőképességének meghatározása; az erdő térbeli rendjének kialakítása, a fatermesztést befolyásoló tényezők műszeres és egyéb eszközökkel való mérése; a faállomány adatainak, adott időpontban való rögzítése, leltározása.
- A múltbeli gazdálkodásnak, a felmérés adatainak, az ágazati és regionális célkitűzéseknek, a tudományos kutatás idevonatkozó eredményeinek, a népgazdasági tervek, s azok elvárásainak ismeretében olyan tervek összeállítás, amelyek végrehajtásával ki kell alakuljon, vagy fenn kell maradjon, a térben és időben elosztott használatok és az erdő utánpótlóképessége közötti egyensúly, hogy az erdőből származó javak tartamosak legyenek.
- A rövid távú haszon, a csoportérdek tervszerinti érvényesülése mellett a hosszú távú előnyök, az állami akarat, az osztársadalmi érdek biztosítása, az erdőterv szerinti igazdálkodás ellenőrzése útján.

Ahhoz, hogy az erdőrendezés feladatát végrehajthassa, az erdőtervezésnek, erdőgazdálkodónak és erdőfelügyeletnek szoros kapcsolatban kell állnia egymással. Közös szakmai felelősséggel szükséges megadni azokat az irányelve-

ket, amelyeket a tervezés során követni kell. Az erdőtervek akkor értékelhetők ha megvalósítják, illetve megvalósíttatják annak előírásait. Ebből is következik az erdőtervezés és az erdőfelügyelet kapcsolatának kiemelt szerepe.

Ha ezeket a feladatokat nézzük, úgy tűnhet, hogy az erdőfelügyelet munkája akkor kezdődik, amikor az erdőtervezés befejezte tevékenységét egy-egy területen. Ez korántsem igaz. Az együttműködésnek már az öt éves, éves munkatervek összeállításánál szerepe van, az éves erdőtervezési feladat előkészítésétől a zárótárgyalásig, majd a zárótárgyalástól az erdőterv érvényességének utolsó évéig. Egy-egy erdőtervet tekintve is látszik, hogy a közös feladat még be sem fejeződött, már kezdődik az új, tehát a kapcsolattartás tartamossága is szükséges.

Vegyük sorra — a teljesség igénye nélkül — azokat a munkafolyamatokat, ahol szoros együttműködésre van szükség:

Munkatervek készítése

Az erdőrendezésnek az a törekvése, hogy minden erdő érvényes üzemtervvel rendelkezzen, 1975-ben teljesült. Az akkori erdőgazdálkodási szervezetre épült erdőrendezési körzetek határain belül zömében egy évjáratú üzemtervek készültek. Napjainkban az erdőgazdálkodók szervezeti változásai miatt munkaterveink összeállításánál nem tudjuk követni a korábbi erdőrendezési körzeteket. Tíz éves, öt éves, éves munkaterveink összeállítását új alapokra kellett helyezni, melyeket szintén egyeztetnünk kell az erdőfelügyelettel. Továbbra is fontos szempont természetesen, hogy minden gazdálkodó azonos évjáratú, érvényes üzemtervvel rendelkezzen.

Az erdőtervezés helyi irányainak meghatározása

Célja — mint ismeretes — közös szakmai álláspont kialakítása a tervezési elvekre vonatkozóan. Az új rendszerű erdőállomány-gazdálkodási tervek irányelveinek rögzítésénél már értékelni kell az elmúlt tervidőszak gazdálkodását is. Az értékeléshez — a számítógépes nyilvántartás bevezetéséig — az erdőfelügyelőségek nyilvántartásából származó adatokat kell felhasználni. Az új útmutatónk szerint az adatok helyességéért az erdőfelügyelőség felelős, a szükséges számításokat az erdőtervező végzi, az erdőfelügyelőség pedig szóveges értékelést is ad az elmúlt tervidőszak gazdálkodásáról.

Az erdőtervező feltárja a következő tervidőszak gazdálkodását befolyásoló tényezőket, majd a gazdálkodóval és erdőfelügyelettel közösen fogalmazzák meg a tervezés fő irányelveit, melynek során kényszerítővé válik konkrét javaslatok tétele, illetve véleményalkotás. Itt kell egységes szemlélet alapján megtárgyalni a különleges rendeltetésű erdőkben folyó gazdálkodást, az erdőfelújítási lehetőségeket, a vad és erdő kapcsolatát helyi vonatkozásban, és még egy sor kérdést, amelyek befolyásolják az erdőgazdálkodást. A megállapításoknak olyanoknak kell lenni, hogy azok csakis az erdőgazdálkodás érdekeit szolgálják.

Az erdők elsődleges rendeltetésére vonatkozóan — a külön jogszabályokban rögzített esetek kivételével — az erdőfelügyelőség hoz határozatot. Itt is együttműködésre van szükség. Ez a gondolat sor már átnyúlik a következő feladatkörbe.

Terepi ill. feldolgozási időszak

A helyi irányelvi jegyzőkönyv felvételének időpontjában a területről csak múltbeli adatok vannak. A jegyzőkönyvben leírt elvek a gyakorlatban konkrét tartalmat kapnak. Ilyenek pl.:

- Megfelel-e az erdőrésztlet még az adott rendeltetésnek?
- Fennáll-e még a jelenlegi rendeltetés szükségessége?
- Milyen tervezést végezzünk a megváltozott feltételek mellett?

Amennyiben az előzetes irányelvekhez viszonyítva változtatásra van szükség, akkor menetközben az erdőfelügyelőséggel, gazdálkodóval egyeztetni kell. Ilyen alkalom az egyeztetésre az a tárgyalás, melyet az Erdőtervezési Iroda hív össze a terepi felvétel befejezése után, de még az adatrögzítés előtt. Talán leglényegesebb eleme a két szervezet kapcsolatának. Célja, az állapotleírások, valamint az erdőrésztlet szintű tervezések megbeszélése. Az állapotleírási adatok vizsgálatán túl különös figyelemmel kell kezelni az elő- és véghasználati, valamint az erdősítési előírásokat.

A befejezett erdősítéseket mind a felügyelő, mind pedig a tervező rögzíti felvétele alapján, illetve a műszaki átvételi jegyzőkönyvön. Az egymástól független módon felvett állapotnak azonban egyezőnek kell lenni, mivel jelentős eltérés indokolatlanná teheti a tisztítás fafaj előírásait. A jövő állományainak legjelentősebb időszaka a 0—20 éves kor. A tervezésen túlmenően az időszak végén ezen fiatalosoknak állapota alapvető elismerése de kritikája is lehet a gazdálkodásnak és a felügyeletnek.

A nevelővágások tervezését alapjaiban tették konkréttá a modelltablák. Következésképpen az elvégzett munkák átvétele sem történhet másként. Meg kell jegyeznünk, hogy az erdőfelügyelet hatósági szerepének súlyát legtöbbször itt kell, hogy érvényesítsék.

A fakészletek növekedéséből eredően nőnek az előírások, amelyek nem állnak arányban minden esetben a gazdálkodók kapacitásával. Az ütközőpontban található erdőfelügyelet kedvezőtlen helyzete mellett nem lebecsülendő az erdőtervezés szakmai felelőssége sem. Törvényszerű tehát a közös szemlélet és alapelv, ez érvényesüljék a tervezés egész időtartama alatt.

Zárójegyzőkönyv elkészítése — jóváhagyás előtti egyeztetés a gazdálkodóval

Amennyiben a részletek letárgyalása az előzőek során megtörtént, elviekben csak a hozadékszabályozásról folyhat érdemi tárgyalás. A vadgazdálkodási célkitűzésekre, a különleges rendeltetésű erdőkre vonatkozó észrevételek, javaslatok itt már előírássá válnak. A felügyelet hatósági jogkörrel, a teljesítések ellenőrzésével segítheti az erdőállomány-tervekben előírtak szakszerű végrehajtását.

A zárótárgyalás eredményességét az Erdőtervezési Iroda azzal kívánja biztosítani, hogy az erdőterv — tárgyalási alapnak tekinthető — szerkesztési példányát az erdőfelügyelőségnek is és a gazdálkodónak is időben rendelkezésre bocsátja. Ez a szerkesztési példány a területkimutatáson, erdőrésztletlapokon túl tartalmazza a korosztály, vágáserepességi, felhasználási táblázatot és az erdősítési tervet.

Tervidőszak közbeni kapcsolatok

Az erdőállomány-adattárban a változásokat az Erdőrendezési Szolgálat az erdőfelügyelőségek adatai alapján vezeti át. Ha a gazdálkodó az erdőterv előírásaiban olyan módosítást kér, amelynek okai a tervezés időszakában is ismeretesebbek voltak, az erdőfelügyelőség engedélyezés, döntéshozatal előtt minden esetben kérje ki a tervező — az Erdőrendezési Szolgálat — véleményét. Ha az időközi visszatérések (pl. nemesnyárasok újrafelvétele) alkalmával a tervező, az érvényben levő erdőterv adatainak, előírásainak megváltoztatását javasolja, akkor az Erdőrendezési Szolgálat ugyancsak időben, a mindenkor előírt formában értesíti az erdőfelügyelőséget és a gazdálkodót is.

Vadgazdálkodási üzemtervezés

A vadgazdálkodási üzemtervek revíziója, megújítása során az eltartható vadlétszám megállapításánál egyik legfontosabb szempont az erdei vadkár alakulása az értékelésnél figyelembe vett időszak alatt. Itt további — az eddiginél szorosabb — együttműködésre van szükség, hogy a műszaki átvétellel nem érintett területeken keletkező károsítás is bekerülhessen az értékelésbe. Ide kapcsolódik a vadkárosítások egzakt méréseken alapuló meghatározása, ezeknek a módszereknek a kölcsönös használata.

Az erdő- és vadgazdálkodás érdekeinek összeegyeztetésében további szerepe és jelentősége is van a két szerv közös munkájának a vadgazdálkodási üzemtervkészítés során:

- az előzetes jegyzőkönyv megállapításainak rögzítésében;
- a jóváhagyás előtti felülvizsgálatban;
- a vadgazdálkodási üzemterv előírásainak értékelési, a végrehajtás ellenőrzési, az erdőgazdálkodást érintő, befolyásoló kérdésekben.

Ha mindezekkel az erdő erőforrásaival való gazdálkodást — mind tartamonosan, mind éves viszonylatban — tudtuk szolgálni, akkor célunkat elértük és reméljük a jövőben is a szakmai felelősségtől áthatott közös munka lehetőségét és a két szerv gyümölcsöző partnerkapcsolatát.

Személyi számítógép erdőfelügyeleti gyakorlatban

A személyi számítógépek fürgeteges gyorsasággal hódítottak tért a világ valamennyi országában.

Térhódításuknak, széleskörű elterjedésüknek viszonylagos olcsóságuk, egyszerű kezelhetőségük, megbízható működésük adja meg a magyarázatát.

Alig telik el nap, hogy a sajtóban, rádióban, televízióban ne találkoznánk olyan hírrrel, híradással, melynek témája a személyi számítógép.

A személyi számítógép, vagy mikrokomputer az élet minden területén megjelent, létjogosultságot szerzett magának, legyen az iroda, üzlet, raktár, vagy a háztartás.

A műszaki életben nagy „testvére” után megkönnyíti és meggyorsítja a tervezési, ellenőrzési feladatokat.

A Kecskeméti Erdőfelügyelőség az elmúlt évtized folyamán az elsők között volt azon elsők között, akik a gépi adatfeldolgozás kitaposatlan ösvényein elindultak.

A jogelőd erdőrendezősségi korszakban is, de különösen az erdőfelügyelőségek megalakulása után nagy lendülettel és erőfeszítéssel került kiszolgálásra az Erdőrendezési Szolgálat gépi adatfeldolgozása.

Mint ismeretes a jelenlegi rendszerben a gépi adatbank aktualizálása döntően három részterületen történik. Mindhárom terület „gazdája” az erdőfelügyelőség.

1. Fahasználatok műszaki átvétele
2. Erdősítések műszaki átvétele
3. Területváltozások aktualizálása

A részterületek ilyen csoportosítását a gyakorlati élet hozta létre, mely az erdőgazdálkodási újratermelési folyamatból adódik.

Természetesen a célszerűségi és főleg az időbeli eltolódás is közre játszott abban, hogy a fenti hármas tagolódás létre jött.